CANARISCH ZONDER KITSCH

Lanzarote is een buitenbeentje. De noordelijkste telg van de Canarische archipel bleef gespaard van de kitscherige vakantieparken waarmee Tenerife en Gran Canaria wél staan volgebouwd. Dat is de verdienste van één man: architect César Manrique. Een rondreis in zijn voetsporen.

tekst en foto's ARKASHA KEYSERS

Boven: La Graciosa, een klein eilandje voor de kust van Lanzarote.
Onder: Op Lanzarote zul je nergens hoogbouw zien, waardoor het eiland zijn charme kon behouden.

Links: kunstenaar, architect en idealist César Manrique. Rechts: een van zijn kleurrijke 'windmobielen'.

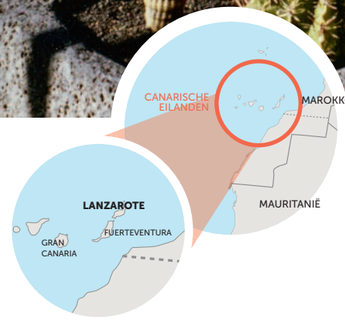

Hij was kunstenaar, maar ook architect en idealist. César Manrique (1919-1992) werd geboren op Lanzarote en woonde een hele tijd in New York, om medio jaren 60 definitief naar zijn geboortestreek terug te keren. Vanaf 1966 liet hij zijn architecturale plannen op het eiland los. Samen met toenmalig bestuurder Pepín Ramírez zette Manrique tal van culturele centra op, officieel 'Centros de Arte, Cultura y Turismo' (of CACT's) geheten. Met die sites promoot Lanzarote zich vandaag als duurzame vakantiebestemming.

Manrique heeft het massatoerisme nooit omarmd. Hij was een voorvechter van goede smaak en liet vastleggen dat op Lanzarote geen enkel gebouw hoger dan vier verdiepingen gebouwd mocht worden. Zet je er een huis, dan ben je verplicht om het wit te schilderen. Voor je ramen en deuren kun je kiezen: groen of blauw. Door Manriques regeltjes steekt elk dorp af als een witte oase tegen de zwarte grond en de blauwe lucht. Schreeuwerige reclameborden en neonverlichting zie je niet op Lanzarote, sterren des te meer.

Wonen in lava

Vanaf 1730 deden vulkanische uitbarstingen het eiland zes jaar lang daveren en baande magma zich een weg onder de grond. Nabij de voormalige hoofdstad Tahíche ontstonden 'lavabellen' – grotachtige holen – die Manrique inrichtte tot zijn Casa del Volcán, een huis waarin hij twintig jaar lang zou wonen. Op 500 meter van zijn casa ligt de Rotonda Manrique. Daar reed Manrique in 1992 op een andere auto, wat meteen ook zijn einde betekende. Na zijn dood werd Casa del Volcán omgedoopt tot Fundación César Manrique; een stichting die 'artistieke, culturele en ecologische activiteiten bevordert en verspreidt', zo staat het in de folder te lezen.

Met een knalblauw huurwagentje rijd ik over die beruchte rotonde naar de stichting. Aan de ingang wacht een zwarte lavatuin vol palmbomen, cactussen en vetplanten me op. Tal van bezoekers krasten er hun namen in. Het littekenweefsel van de planten getuigt van de geldingsdrang van de toeristen. Ook een van Manriques zeven *Juguetes del Viento* staat hier in de tuin, speelse windmobielen die kleur geven aan bijzondere plekken op het eiland. Ze zijn gemodelleerd naar de windmolens die langzaam maar zeker van het eiland verdwijnen.

Ik stap binnen in een wijde, witte ruimte vol kunstwerken, waaronder enkele van de grootmeesters Antoni Tàpies, Joan Miró en Picasso. Wanneer ik de trappen afdaal naar de lavabellen wordt het pas echt leuk. Grillige, rotsachtige gangen en trappen verbinden de loungeachtige vertrekken. De meubels zijn hippie-chic. In het plafond van de grotten zitten openingen naar de begane grond, waardoor het licht mooi binnenvalt. Of het hier nooit binnenregent, vraagt deze praktische Belg zich af. Maar Lanzarote ligt ter hoogte van de Kreeftskeerkring, net als Florida en de Bahama's. Het regent hier gemiddeld minder dan 20 dagen per jaar. En als het water valt, lijkt het handig te worden opgevangen door strategisch geplaatste planten.

De patio, de grootste ruimte van Casa del Volcán, is ook meteen de mooiste. De retro bankbekleding van het buitensalon lijkt weliswaar weggeplukt uit de stacaravan van je grootmoeder, maar die mismatch wordt ruimschoots gecompenseerd door het helderblauwe zwembad met waterval. De stichting lijkt eigenlijk meer op een luxespa dan op een woonhuis. Dit is het soort villa waar je ooit een extatisch feest hoopt te geven.

De laatste, bovengrondse, exporuimte geeft uit op een verre vulkaan. De gestolde lavastroom lijkt nog net op tijd het museum binnengerold. Het glas tussen buiten en binnen vormt de enige scheiding. Op de lavabrokken in de exporuimte groeien zelfs cactussen; het ultieme voorbeeld van hoe Manriques werken zich nestelen in het bestaande landschap.

ZET JE EEN HUIS, DAN BEN JE VERPLICHT OM HET WIT TE SCHILDEREN. VOOR RAMEN EN DEUREN KUN JE KIEZEN: GROEN OF BLAUW

Wandeling op de maan

Eigenlijk ligt het hele zuidwesten van Lanzarote vol uitgespuwde brokken. Het landschap wordt beschermd onder de noemer Parque Nacional de Timanfaya. Manrique ontwierp het logo: een kinderlijk getekende duivel met een drietand.

Timanfaya wordt ook gebruikt als filmset. Het landschap oogt zo buitenaards dat het al sinds de jaren 60 het decor vormt voor sciencefictionfilms. De brokstukken dienen trouwens niet alleen de fictie. Sinds 2015 komen astronauten van de European Space Agency naar Lanzarote voor Marssimulaties.

Aan de zuidkant van Timanfaya ligt Lanzarote's bescheiden wijnstreek, La Geria. Boeren groeven er putten, staken er wijnstokken in en zetten er halve cirkels stenen muurtjes omheen tegen de wind. Tijdens Manriques tijd in New York liet hij de Amerikanen kennismaken met deze bijzondere wijngaarden. La Geria werd door het MoMA tot landschapskunstwerk gekroond, niet enkel vanwege de honderden halve cirkels op haar zwarte bergflanken, ook omwille van de inventiviteit van de boeren. Ondanks het ongeschikte klimaat vonden die een manier om op Lanzarote smaakvolle wijn te produceren. Vooral zoete muskaat- en malvasiadruiven rijpen hier.

Druiven en luizen

Niet alleen wijnstokken gedijen goed op Lanzarote, het eiland bezit ook een schat aan cactussen. Op één plek staan alle soorten samen: in Manriques cactustuin in Guatiza. Wie aan de rand van de tuin op de molen klimt, kijkt uit over een veelvoud aan enorme cactusbasten met grillige vormen, originele naaldpatronen en felgekleurde bloesems. De lage bolvormige cactus die ik het mooist vind, heet *asiento de suegra* of 'schoonmoederszitje' in het Nederlands.

Deze tuin is omringd door andere 'tuinen': cactusplantages die gewijd zijn aan de kweek van de cochenilleluis. De luizen worden van de cactussen geschraapt, gedroogd, gemalen en gefilterd. Wat overblijft, is een intens, karmijnrood poeder dat in voedingswaren wordt verwerkt. Op etiketten herken je het als nummer E120. De kleurstof zit ook in cosmetica. Of hoe Lanzarote me doet beseffen dat ik vrijdags luizen op mijn lippen stift.

Na de Jardín de Cactus rijd ik naar het groenere noorden van het eiland, richting Volcán de la Corona. Vanuit die vulkaan loopt een ondergrondse, zes kilometer lange magmatunnel tot in de Atlantische Oceaan. Het laatste stukje van de tunnel vormde Manrique om tot een toeristische trekpleister. Jameos del Agua is de meest spectaculaire CACT van allemaal. Het is de verzamelnaam voor een restaurant met door Manrique ontworpen meubels, een waterpartij met zeldzame albinokrabbetjes, een binnenplaats met een imposant zwembad, een museum, een café met uitzicht op de oceaan en een auditorium

foto FUNDACION CÉSAR MANRIQUE.

Bevreemdend mooi: de grillige rotsen in combinatie met het hippie-chic interieur in de Fundación César Manrique.

Hoe Lanzarote gespaard bleef van de massa

Het imposante zwembad van Jameos del Agua, terecht een toeristische trekpleister.

met een unieke akoestiek. Het beste aan dit bouwwerk zijn niet de exuberante toevoegingen van Manrique, wel de manier waarop de ruimtes zo harmonieus in de omgeving liggen.

Op vijf minuten landinwaarts van Jameos del Agua ligt de Cueva de los Verdes, een andere CACT in diezelfde magmatunnel. De gids vertelt dat de ondergrondse gangen een zegen waren voor de plaatselijke bevolking toen die in de 16de en 17de eeuw door piraten werd belaagd.

Eenmaal uit de lavatunnel moeten mijn ogen zich aanpassen aan het felle licht – het is één van die 345 dagen dat de zon schijnt. Voor het beste uitzicht van het eiland rijd ik nog tien minuten noordelijker. Daar ligt de Mirador del Río, een ruimteschipachtig restaurant en uitkijkpunt dat door Manrique in bergketen Risco de Famara werd gebeiteld. Door de ovaalvormige glasramen in de klif kijk je uit over La Graciosa, een kleiner eilandje voor Lanzarote's kust.

Om precies zes uur 's avonds sluit het ruimteschip zijn deuren. Dan maar de zonsondergang tegemoet wandelen langs de bergwand. De grond kleurt er van oker naar roestbruin naarmate de zon verder de zee in zakt.

Door Manriques bouwregels is de bevolking in de *booming eighties* ongetwijfeld inkomsten misgelopen die Gran Canaria en Tenerife wél binnenhaalden. Toch zijn de inwoners van Lanzarote fier op hun sobere esthetiek. Niet het massatoerisme, wel de vulkanische kleuren en natuurlijke vormen krijgen hier het laatste woord.

Hoogbouw en kitsch, daar steekt de duivel handig een stokje voor.

NIET HET MASSATOERISME, WEL DE VULKANISCHE KLEUREN EN NATUURLIJKE VORMEN KRIJGEN HIER HET LAATSTE WOORD

Parque Nacional de Timanfaya, populair als filmdecor. Onderaan: dineren in een ruimteschip in Mirador del Rio.

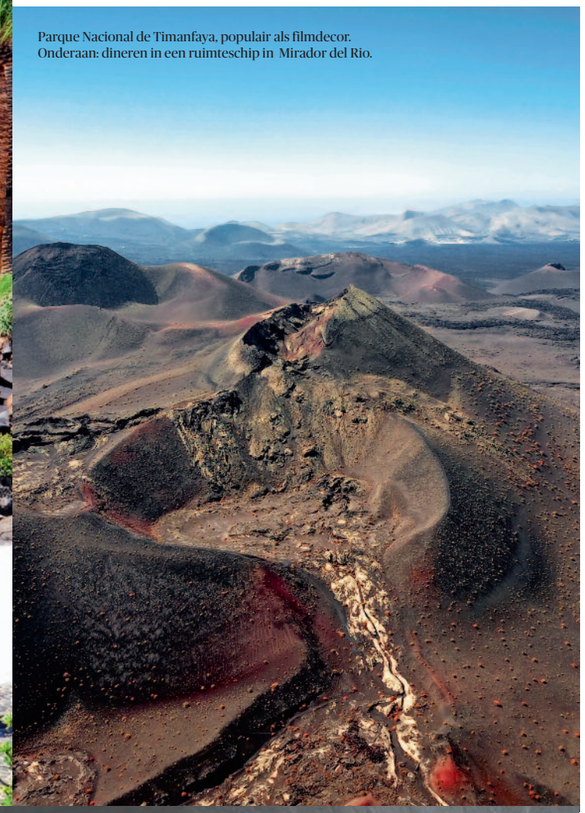

foto GETTY IMAGES / FUNDACIÓN CÉSAR MANRIQUE.

PRAKTISCH

Vliegen TUI fly en Brussels Airlines vliegen vanuit Brussel rechtstreeks op Arrecife, Lanzarote's hoofdstad. Met wat geluk vind je een heen- en terugticket voor minder dan 200 euro.

Met de ferry Wie een vakantie op Fuerteventura plant, vaart met de ferry in een uurtje naar Lanzarote.

Huurwagen Manriques oeuvre bezoek je het best met een rijbewijs. De prijzen zijn redelijk. Anders dan de concurrenten rekent lokale verhuurmaatschappij Cicar geen meerkost aan als je je auto op een andere plek binnenbrengt dan waar je hem oppikt. Hun kleurrijke logo werd ontworpen door, jawel, Manrique. Meer info op cicar.com

Canarische keuken Specialiteiten zijn geitenvlees, verse vis en zeevruchten. In restaurant Mirador de las Salinas, op tien minuten rijden van de Mirador del Río, at ik een heerlijke, schappelijk geprijsde *caldoso*, een maaltijdsoep met rijst en zeevruchten. Mijn vriendin at er een even lekkere zwarte inktvispaella.

Tickets Wie verschillende CACT's wil bezoeken, is voordeliger af met een abonnement. Aan de ticketbalies kun je meerdere formules kiezen. Meer info op centrosturisticos.com

CACT app De verschillende CACT-sites ontdek je ook via de hippe app. De mooie grafische tekeningen en vlotte meertalige teksten weerleggen dat Lanzarote een gezapig eiland voor verrimpelde zonnekloppers is, een reputatie waar overigens alle Canarische eilanden een beetje mee te kampen hebben.

Sporten Niet alleen voor cultuurliefhebbers is Lanzarote een ontdekking, het is er ook ideaal om te wielrennen. Surfers vangen er hun eerste golven van het voorjaar en eind vorig jaar gingen de Belgen er op stage om zich voor te bereiden op Tokio 2020.